

Lähte Ühisgümnaasium

**Maie Paju – meeldejääv inimene,
õpetaja ja kunstnik**

Uurimistöo

Koostaja: Mari Juhani

Juhendaja: Helle Laur

Lähte 2005/06

SISUKORD

1. Sissejuhatus	3
1.1. Teema valiku põhjendus:	3
1.2. Töö eesmärgid:	3
1.3. Uurimismetoodika:	3
2. Maie Paju elulugu ja töö.....	5
2.1. Üldist:	5
2.2. Premeerimine:	5
3. Mälestusi Maie Pajust	7
3.1. Jutuajamine koori- ja mõttekaaslase Virve Rammiga:	7
3.2. Jutuajamine kolleeg Helve Kaldojaga:.....	8
3.3. Kiri klassiõelt ja sõbralt Maie Aruste-Palmilt:.....	9
3.4. Kiri mõttekaaslaselt Tiiu Levaldilt:.....	10
3.5. Kiri sõber Maie Sepalt:	10
3.6. Meenutusi Tanel Kõivilt:	10
3.7. Mälestusi kolleegilt, naabrinaiselt Viivi Rohtlalt:.....	11
4. Kokkuvõtte küsimustikest	12
4.1. Kokkuvõtte Maie Paju endise klassi õpilaste vastustest	12
4.2. Kokkuvõtte teiste meie kooli õpilaste vastustest.....	13
4.3. Kokkuvõtte õpetajate vastustest	14
5. Maie Paju kunstnikutöö.....	15
5.1. Maalimistehnikatest	15
5.2. Seinamaalist kooli ühiselamus	15
5.2.1. Intervjuu Lee Olbreiga	16
5.2.2. Intervjuu Maiu Vareseaga:.....	17
5.3. Näitused.....	18
6. Ajakirjanduses ilmunud artiklid	19
6.1. „Püüan seda teha igas tunnis”	19
6.2. „Esimene ning hea”	21
6.3. „Akvarellidel Saadjärv ja selle ümbrus”	23
6.4. „Äksi noormees uurib hieroglüüfe”	24
7. Õpetaja kui isiksus	25
8. Maie Paju Fond	31
9. Kokkuvõtte	32
10. Kasutatud kirjandus.....	34
11. Lisad	35
11.1. Küsimustik Maie Paju endise klassi õpilastele:	35
11.2. Küsimustik kaasõpilastele:	38
11.3. Küsimustik õpetajatele:	41
11.4. Pildimaterjal	43
11.4.1. Pildid Virve Rammilt.	43
11.4.2. Pilt seinamaalist Lähte Ühisgümnaasiumi ühiselamu seinalt.	44
11.4.3. Pilt Alar Sapelkovist koos oma seinamaaliga Lähte Ühisgümnaasiumi ühiselamu seinalt.....	44

1. Sissejuhatus

1.1. Teema valiku põhjendus:

Käesoleva uurimistöö teema valis autor, kuna Maie Paju oli Lähte Ühisgümnaasiumi silmapaistev kunstiõpetaja, kelle suur osa elust ja loomingust on seotud Lähte kooliga. Ta oli nii oma õppemeetodite kui ka loominguga väga paljudele oma õpilastest, suureks eeskujuks.

Maie Paju oli viljakas kunstnik, armastatud kolleeg, õpetaja ja juhendaja mitmele põlvkonnale.

1.2. Töö eesmärgid:

Eesmärgiks võeti uurida Maie Paju elu, tööd ja loomingut. Töötada läbi kõik dokumendid, paberid, diplomid ja tunnistused, mis on saadud Helle Laurilt. Panna neist kokku kronoloogia Maie Paju elust, õpingutest ja karjäärist. Samuti tuua välja kõik tunnistused ja aukirjad, mis ta on saanud oma tööde eest.

Koguda mälestusi Maie Paju kolleegidelt, ansamblikaaslastelt, sõpradelt ja teistelt, kes olid tema elu ja tööga kursis.

Teha järeldused, kuidas meeldis Maie Paju tema õpilastele. Missugust eeskujuna nad temalt said.

Ilmunud trükiste põhjal välja tuua heale õpetajale omaseid iseloomuomadusi.

1.3. Uurimismetoodika:

- Töötati läbi kõik dokumendid Maie Pajust, mis on õnnestunud saada.
- Vesteldud Maie Paju sõprade ja kolleegidega tema elust ja ühistest mälestustest. Mõnega neist oldi ka kirjavahetuses.
- Koostati küsitluslehed tema õpilastele ja kolleegidele. Veidi isiklikum küsitlusleht koostati neile, kelle klassijuhatajaks Maie Paju oli.

- Otsiti Tartu Kirjandusmuuseumist ajalehtedes ilmunud artikleid Maie Pajust, tema tööst.
- Eraldi peatükis uuriti kooli ühiselamu seinamaalingu projekti, mille eestvedajaks oli Maie Paju.
- Tutvuti Maie Paju kunstnikutööga, tema eelistustega maalikunstis. Püüti kokkuvõtlikult kirjeldada, millest jutustasid tema tööd ning mis motiive ta neis kasutas.

Suurimad tänusõnad tahaksin edasi anda oma juhendajale Helle Laurile. Tänu temale julgesin vastu võtta selle raske uurimustöö, mis samas oli ka minu jaoks väga huvitav. Juhendaja Helle oli mulle alati nõu ja jõuga abiks, samas julgustades, et igast õpetaja Maie Paju elust teada saadud faktist või lihtsalt mälestusest on kasu.

Samuti tänusõnad kõigile Maie Paju sõpradele, kolleegidele, naabritele, sugulastele, kes leidsid aega, et jagada oma mälestusi temast.

Suureks abiks olid kõik koolikaaslased ja õpetajad, kes leidsid aega küsimustike täitmiseks.

Tänu Tartu Kirjandusmuuseumi töötajatele, kes aitasid leida kirjandust, mis on ilmunud Maie Pajust.

Suur tänu kõigile abilistele.

2. Maie Paju elulugu ja töö

Maie Paju (18.03.1939 - 22.05.2004)

2.1. Üldist:

Maie Paju sündis 18. märtsil 1939 Narvas. Pere pages sõjakeerise eest Rakvere maile Vatu külla vanaema juurde.

Maie koolitee algas Võipere 7-klassilises koolis, mille ta lõpetas 1954. aastal. Haridustee jätkus Rakvere Pedagoogilises Koolis, kus ta valis juba teadlikult õpetaja elukutse. Rakvere kooli likvideerimise järel (1956) jätkas ta õpinguid Tartu Pedagoogilises Koolis, kust sai algklassiõpetaja kutse (1958). Seejärel viis pedagoogitöö ta edasi Jõgeva- ning hiljem Tartumaale. Maie Paju, elukutselt õpetaja, lõpetas Tartu kunstimuuseumi kaugõppekursuse 1974. aastal K. Kärneri ja S. Jõgeveri õpilasena. Aastal 1981 sai Maie Tallinna Pedagoogilisest Ülikoolist algklasside ja kunstiõpetaja kutse, seda juba õpetajatöö kõrvalt Lähte Keskkoolis.

Maie Paju loomingust on kokku pandud näitusi nii tema eluajal kui ka peale surma. Maie Paju valimine Aasta Õpetajaks (1994) on ühele pedagoogile suurimaks tunnustuseks ta kolleegidelt ja õpilastelt.

Oma elu viimased 25 aastat elas ja töötas Maie Paju Lähtel.

2.2. Premeerimine:

1983- ENSV haridusministri tänukiri õpilaste eduka esinemise eest vabariiklikul õpilastööde näitusel.

1983- EKP Tartu Rajoonikomitee esimehe aukiri eduka töö eest noorsoo kommunistliku kasvatamisel ja seoses õpetajate päevaga.

1985- ENSV haridusministri aukiri õpilaste eduka esinemise eest Tartu rajooni õpilastööde näitusel kunstiõpetuse tööde osas.

1985- ENSV haridusministri aukiri vabariikliku õpilastööde näituse hea korraldamise eest.

1985- ENSV haridusministri kiidukiri pikaajalise kohusetruu töö ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest ning seoses Lähte Keskkooli 25. aastapäevaga.

1987- ENSV haridusministri tänukiri aktiivse kaasabi eest rajooni õpilastööde näituse korraldamisel.

1987- Lähte ÜG tänukiri eduka osalemise eest Euroopa koolipäeva võistlusel Tartus

1987-Tartu Kultuuriosakonna tänukiri eduka esinemise eest Tartumaa õpilastööde näitusel

1997-2001-Tartu Kunstigümnaasiumi tänukiri eduka õpilaste juhendamise eest karikatuurivõistlustel „Mida naerad, koolijüts?“

1989- Rajooni haridusosakonna juhataja aukiri hea töö eest ja seoses 50. sünnipäevaga.

1990- Rajooni haridusosakonna juhataja aukiri kauaaegse eduka ja kohusetruu töö eest.

1990- tänukiri Lähte Keskkooli 30. aastapäeva ürituste eduka läbiviimise eest.

2000- Tartu valla vastuvõtt 1999/2000 õppeaasta parimatele õpetajatele.

2000- Lähte ÜG tänukiri eduka osalemise eest Euroopa koolipäeva võistlusel Tartus

2001-Juhan Liivi nim. Alatskivi Keskkooli tänukiri tublile juhendajale joonistusvõistlusel.

2001- Tartu Kunstimuuseumi pedagoogi teatis, et Maie Paju õpilane Maiu Vares on võitnud muuseumi joonistusvõistluse „Pilt pildis“.

3. Mälestusi Maie Pajust

Meiega on jaganud oma mälestusi mitmed Maie Paju kolleegid, koorikaaslased, sugulased ja sõbrad:

3.1. Jutuajamine koori- ja mõttekaaslase Virve Rammiga¹:

„Minu kokkupuutumised Maiega on olnud koor, ansambel ja siis hilisemad jutuajamised. Meil oli Avangardi kolhoosi ajal ansambel nimega Rukkilill. Kooris enam Maie ei käinud, kui ta läks Pedagoogika Instituuti. Üleüldse omandas ta kõrghariduse, kui oli juba õpetaja. Ansamblis käis Maie ikka edasi. Rukkililles laulsid 5 naist ja 4 meest. Veel 10.ansambli aastapäeval oli Maie olemas. Ansamblis laulsid veel Märtn Oskar, Veski Elmar, Veski Elviina, Sepa Eerika, Aime Mangus, Lehiste Tarmo, Saksmaa Kaupo ja mina- Virve Ramm. Maie mängis ka klaverit. Tal oli aldi hääl- see on selline veidike madalam. Ta armastas väga elavaid ja särtsakaid laule. Üks neist tema lemmikutest algas niimoodi: „Salaja saabub...”. Maie elu on olnud raske. Tema mees uppus Saadjärve, enne kui nad jõudsid abielluda. Maiel sündis siiski sellest suhtest poeg. Kui laps oli kolmene, tuli tal kurguturse ja teda ei jõutud päästa. Ta suri. Maie leinas väga kaua. Pikka aega seisis ta kodus veel pojast kuju. Maie ei tahtnud enam abielluda ja peret luua. Ta lihtsalt küpses oma üksinduses. Pühendus väga koolile. Ta paistis alati jõulisena ja vitaalsena.

Tal oli ka omamoodi huumorimeel, millest üks näide käis meie pikkade seelikute kohti: Maie mõtles ise alati välja meie kleidimoed. Ükskord kandsime me kõik kottkleite, sest meie üks ansamblikaaslane oli rase.

Inimesena oli Maie tõsine, kindla sõnaga. Vahest tahtis ta ka teisi paika panna, ei suutnud kompromissile jõuda. Kohe tuleb mul meelde Maiega seoses üks lõik Rabindranath Tagore raamatust „Mälestused” - „Inimeses on kahesus. Mõtete, tunnete ja sündmuste välispidise voolu taga elavast seesmusest inimesest teatakse või hoolitakse vähe; kõigele vaatamata pole aga temast kogu eluarengu tegemises võimalik vabaneda. Kui välisel elul

¹ Pildid lisas number 11.4.1

ei õnnestu harmoneeruda seesmisega, siis seesmine elanik kannatab ja ta valu avaldub välisteadvuses viisil, millele on raske anda nime või isegi kirjeldada ning mille karje sarnaneb rohkem segasele halinale kui täpse tähendusega sõnadele.”

Ega Maie ei tahtnud veel ära minna. Ta ütles, et kui veel aega oleks, maaliks ta mulle draakoni. Kolm draakonit oli tal plaanis teha. Siidsallile ta jõudis teha, ka klaasvitraaž draakoniga on mul, aga maal jäi tegemata.

Maie maalis linde ja palju merd. Kõiki lilli ta aga maalida ei suutnud. Saabki maalida vaid lilli, millega ta on üks. Maie tegi sireleid, päevalilli, sinililli. Roose ta ei maalinud kunagi, sest arvan, et tal armastusega kunagi hästi ei vedanud. Ka tema nime võib seostada sellega. Paju on longus puu, mis kasvab vee ääres. Maie-nimes on Hiina meditsiini järgi vesi ja tuli väga lähestikku. Tuul leevendab tuld. Kui Maiele haigus kallale tuli, muutus ta paindlikumaks. Tal oli veel ka üks imelik komme. Nimelt kinkis ta enda sünnipäeval külalistele alati kingitusi ja „kunksmoori teed.” Seda teed ta ise nii nimetas.”

3.2. Jutuajamine kolleeg Helve Kaldojaga:

„Puudust tunnen pikkadest vestlustest Maiega, kuna ta silmaring oli väga lai ja vestlust oli kerge arendada. Kõik arvamused meil ei klappinud, aga vaidlemine käib asja juurde. Ta eriti oma elust ei rääkinud. Ehk natukene oma käikudest. Kunagi oli ta autostopiga reisinud läbi kogu Venemaa. Vahel rääkis ta ka oma elutragöödiaist veidi. Pean silmas mehe ja poja surma. Väga palju käis Maie näitustel, kust ta kogus brošüüre. Veel kogus ta illustreeritud raamatuid, igasuguseid, kus vaid pilte oli. Ta ei saanud kõigiga hästi läbi, aga polnud ka vihavaenlane. Maie on maininud kunagi, et tal on palju sõpru ja üksiku inimese tunnet polnud tal kunagi. Tema surm tuli kõigile ootamatult. Tal oli vist midagi ka jalgadega, igal-juhul ta lõpetas liha söömise. Ma tean veel huvitavaid fakte Maiest. Ta näiteks süütas igas kirikus küünla. Olgu see ükskõik kui tähtis kirik. Ta oli maininud ka kunagi, et kodus olemise juures on parim asi see, et saab rahulikult pissil käia. Maie ei teadnudki, et tal magu haige on. Tal oli juba enne surma krematooriumis leping tehtud. „

3.3. Kiri klassiõelt ja sõbralt Maie Aruste-Palmilt:

Mälestusi Maiest...

Olime Maiega klassiõed 11 aastat, neist neli viimast käisime koos kooliteed, enne Võiperelt Rakverre, hiljem Tartusse.

Edasi kohtusime 5 aasta tagant klassikokkutulekutel ja viimastel aastatel hakkasime tihedamalt suhtlema, sest tundsim e mõlemad sellest rõõmu.

Kõik kohtumised olid hingekosutavad. Olime natuke sarnased – Viru Jonni täis, otsekohesed, oma õigust nõudvad. Maie oli jõuduandvalt omane. Kui olime telefonis pikemalt jutustanud, oli süda tükiks ajaks rahul. Palju oli seda, mida saime ainult kahekesi jagada.

Maie oli ääretult mitmekülgne ja andekas - laia silmaringiga kunstnik, muusik, loodusesõber, kooliajal Tartus esines isegi akrobaatikaga.

Tema saadetud originaalsed pühadekaardid olid alati vahvate tekstidega:

Olen ikka tööl ja püüan maailma parandada, ei mina lootust kaota!

Töötan, maalin, intrigeerin, kombineerin, õmblen ja tõmblen, vahel virk ja muidu laisk.

Muidu pole elul viga, aga nalja saab vähe.

Jõulu 1. pühal on Palamuse kirikus Rannap ja Ilus. Käin vist lausa kaks korda kirikus (ikka laule kuulamas).

Olin vapustatud Leigo järvemuusikast.

Maie oli suur loodusetundja. Virumaale tulles korjas alati mu aia tagant hobumadarat – see oli ta lemmik – ja Tartumaal seda ei kasvavat. Mu silmade all valmis imekaunis akvarell – põllulilled hobumadaraga.

Meeles püsib üks imekaunis varahommik Eisma rannas 3 aastat tagasi, mille Maie muuli juures kivil istudes pintsliga jäädvustas ja mis mulle nüüd magamistoas igal hommikul “tere” ütleb.

See on võrreldamatu tunne, kui võid siseneda endasse, võtta sealt midagi sinule väga olulist ja panna see lõuendile. See on vikerkaarel seismise aeg ning saab tasutud, kui keegi su maalitud pilti vaadates sama tunneb.

Maie Aruste-Palm

November, 2004

Vanakiüla 7, Pajusti Lääne-Virumaa 46603

3.4. Kiri mõttekaaslaselt Tiiu Levaldilt:

Kahjuks olid minu kokkupuuted Maiega väga põgusad, kuid see eest väga meelde jäävad. Kohtusime alati Aino Kõivu kodus, kus sai paljude maailmaasjade üle mõtteid vahetatud, meil sattus kuidagi väga ühine huvidering olema: taimed ja nende raviomadused, looduse nägemise aspektid ja muidugi Maie väga põnev suhe muusikasse. Nimelt külastasime me mitmel suvel kõik koos Alatskivi Mozartianasid. Maie peal oli hea võimalus testida, kus algab meie professionaalne kretinism (oleme ju Aino Kõivuga lauluõpetajad!) ja kus algab muusiku jaoks kõige olulisem- anda tavakuulajale muusikarõõm! Teine oluline moment seostub minul millegi ainult mulle kuuluvaga- ja see on seotud minu suvekoduga, mille leidis minu lüürikust, kalamehest ja suurest üksildasest isa. Maie oli kord vaid meil külas ja esimese asjana võttis ta varahommikul paberi ja värvid ning jäädvustas meid ümbritseva erilise vaikelu ja need akvarellid on nüüd meie kodu seintel!

Parimate soovidega Tiiu Levald.

3.5. Kiri sõber Maie Sepalt:

Meie teed ristusid, kui septembris 1965 algas mu kooliaeg Kaareperes. Seal sai alguse meie sõprus. Aastavahetuseks 1965/1966 lavastasime näidendi "Käabusnina". Maie tegi näidendi dekoratsioonid. Ühel õhtul oli meil hoog nii sees, et töötasime agaralt lausa ööni, märkamata, et kõik koolimaja ukсед olid juba suletud. Nii ei jäänud meil muud üle, kui kasutada karmis detsembriöös ainukest lahtikäivat ava, akent, ning selle kaudu koolimajast väljuda.

Juhtumisi Kaarepere 8-kl. koolis õppinud Maie Sepp

3.6. Meenutusi Tanel Kõivilt:

Pedagoogitöö kõrvalt täiendas Maie pidevalt oma maalimis- ja joonistamisoskusi. Ta osales Tartu Kunstimuuseumi juures tegutsenud Kujutava Kunsti Kaugõppekursusel (KKKK), mille ta ka lõpetas. Maie otsis maalimiseks alati uusi maastikke ja objekte. Tema suur austus ja

armastus kuulus merele. Palju aastaid sõitis ta ikka Pärnumaale Metsapoolle mere äärde, et kuulata mere hääli ja maalida ta meeleolusid. Maie teine suur armastus olid lilled. Ta tegi palju visandeid, et valmiks kasvõi ükski õiebukett või kaunis üksik õis paberil... Valge värvi maalimine oli Maiele üks huvipakkuvamaid ülesandeid, mille ta endale maalimistöö käigus püstitas.

3.7. Mälestusi kolleegilt, naabrinaiselt Viivi Rohtlalt:

Naabrinaine Maie

...ehk minu laste jaoks tädi Maie. Olime naabrid 20 aastat. Kuulsime-nägime üksteist peaaegu iga päev. Koolis jagasin Maiega ühist töökabinetti, koduuksel oli Maiel kellukesega võtmehoidja - see andis märku ta saabumisest. Ikka juhtusime juttu ajama rõdu kaudu, sest seal ta tihtilugu maalis. Aga me suhtlesime ka nagu naabrinaised ikka – parandasime maailma, vahetasime mõtteid inimestest ja nende töödest, mõnikord kurtsime raskuste üle, mõnikord pidutsesime. Me ei lahkunud üksteisest kunagi lahendusi leidmata. Need olid kosutavad kohtumised. Maiel olid meeles meie pere tähtpäevad, tal jätkus kõigile heldelt kinke. Me usume, et linnuke, kes aeg-ajalt praegugi meie või Maie akna taha tuleb, on märk millestki ...

Kolleeg Maie

Ta oli uudishimulik- ikka tuli ta küsima ühe või teise ajaloosündmuse kohta. Koos püüdsime leida kokkupuutepunkte kunstiajaloo ja ajaloo õpetamisel. Arvan, et integreerusime hästi. Õppisin palju, sest minu teadmised kunstist olid palju puudulikumad kui tema omad ajaloost.

Õpetaja Maie

Kuna meie klassid olid kõrvuti, siis kuulsin-nägin mõndagi. Maie oli korra suhtes äärmiselt nõudlik – tema klassiruum oli piinlikult puhas; seal ei käidud välisjalatsites, ükski õpilane ei lahkunud töökohast seda korrastamata. Maie tundides õpiti. Gümnaasiumiõpilased oskasid hinnata tema head huumorit ja väga suuri teadmisi ja seda mitte ainult kunstiajaloo ja kunsti alal. Ta oli õpilaste suhtes väga salliv ja arvestav, kuid samas oli ta oma nõudmistele kindel ning õpilased teadsid seda.

Naabrinaine Viivi

4. Kokkuvõte küsimustikest

Koostati kolm küsimustikku erinevatele sihtgruppidele² (toodud lisana).

Kõigil neil olid Maie Pajuga erinevad suhted:

- 4.1. Üks kahest lehest koosnev küsimustik oli Maie Paju enda klassile (ta oli klassijuhatajaks mõnede praeguste kaheistkümnenda klassi õpilastele).
- 4.2. Teine küsimustik oli teistele meie kooli õpilastele. Ka praeguste õpetajatele, kes omal ajal Maie Paju käe all kunstiõpetust või kunstiajalugu õppisid.
- 4.3. Kolmas küsimustik oli õpetajatele, kes Maie Paju veidi lähemalt tundsid ja tema kolleegideks olid.

4.1. Kokkuvõte Maie Paju endise klassi õpilaste vastustest

Kümme õpilast käisid viiendas klassis, seitse seitsmendas klassis ja kaks õpilast kuuendas klassis, kui Maie Paju neile klassijuhatajaks sai. Kuusteist õpilast arvasid, et nad käisid koos vaid mõnel üksikul klassiväljasõidul, üks õpilane arvas, et reise oli väga tihedalt ja viis, et kontsertidel käidi tihedamini, kui ekskursioonidel. Kaks õpilast oskasid välja tuua ka kunstinäitused, mida üsna tihti külastati. Kuuele õpilasele ei jäänud meelde ühtegi üritust. Kolmteist oskasid aga välja tuua mitmeid: ekskursiooni Kauksi randa, kus telkidega käidi; Pärnu reisi, mis viiendas klassis toimus ja meenutati hea sõnaga ka pisemaid väljasõite Tartu muuseumidesse.

Eranditult kõik küsitatud õpilased arvasid, et Maie Paju täitis oma klassijuhataja kohustusi hästi.

Kõige enam mäletati Maie Paju, kui humoorikat, hoolivat ja arusaajat õpetajat. Veel arvasid mõned, et ta oli sõbralik ja ka õiglane. Vähesed õpilased arvasid, et ta oli range ja mitte ükski, et ta ükskõikne või ebahuvitav oli.

Küsimustiku ühe osa moodustasid isiklikumad küsimused, millele vastamine polnud kohustuslik. Näiteks püüdsin ettekujutust saada, kui paljud õpilased Maie Paju haigusest teadsid. Tulemuste põhjal oskan öelda, et kuusteist üheksateistkümnest ei teadnud klassijuhataja haigusest midagi, kuna ta ise sellest ei rääkinud. Kolm õpilast teadsid kusagilt

² Küsimustikud lisades 11.1, 11.2, 11.3

mujalt, aga kindlasti mitte klassijuhataja enda suu läbi. Õpetaja raske haigus ja järgnev surm tuli nende jaoks väga ootamatult. Enamus ta klassi õpilasi käisid ka matustel.

4.2. Kokkuvõte teiste meie kooli õpilaste vastustest

Suurema osa küsimustikest jagati oma praegustele ja endistele klassikaaslastele (so. praegune üheteistkümnnes klass). Olenevalt sellest, millal keegi õpilastest meie kooli tuli, jõudsid enamik meist Maie Paju käe all kunsti õppida neli aastat. Oli ka erandeid, kes veetsid kunsti õppides temaga rohkem kui kuus aastat koos. Õpilastele on Maie Paju meelde jäänud enamjaolt kui range, kuid õiglane ja tark õpetaja. Õpetaja hindas inimest tema oskuste järgi ja ei sundinud tegema midagi ebameeldivat. Samas nimetati erinevaid tehnikaid, mida ta püüdis õpetada. Veerandi vastanud õpilaste töid saatis Maie Paju ka mitmetele võistlustele ning paar õpilast käisid temaga koos väljaspool kooli joonistusvõistlustel. Viieteistkümnest üheksal oli kunstiõpetus alati viis ja ülejäänutel neli. Halvemaid hindeid ei toonud keegi välja. Meeldiv oli see, et joonistatud pilte näidati klassi ees ja igaüks sai oma arvamust avaldada.

Üheksa õpilast arvasid, et Maie Paju kuulus nende lemmikõpetajate hulka, kuna ta oli alati abivalmis. Tema tunnis oli alati kord majas. Maie Paju tunnid olid väga huvitavad ja õpetlikud. Ka tunniväliselt oli temaga mõnus juttu ajada ja probleeme lahendada. Kuus õpilast nentisid aga, et ta veidi liiga kuri ja range oli. Samuti peeti teda vahel kuvameelseks.

Neljas õpilases suutis õpetaja Paju ka suuremal määral huvi kunsti vastu äratada, nad käisid kunstiringis end täiendamas.

Inimesena on Maie Paju meelde jäänud kui tore, hästi humoorikas, heatahtlik, teravmeelne, lahke, abivalmis, õiglane, väga tark, naeratav, veidi kurb, jutukas, vastutulelik ja ka hea sõnaseadja.

Neli õpilast olid Maie Pajuga kokkupuutes ka kooliväliselt: peretuttavatena ja aianaabrina. Nemad mäletavad teda eelkõike hooliva inimesena.

Varem Maie Paju käe all õppinud õpilased (praegused õpetajad) oskavad välja tuua temas kui õpetajas tarka, õiglast ja pühendunud külge. Ka nende töid saatis Maie Paju võistlustele ning tunni hinded olid samuti viied. Maie Paju kunstiringidest oskavad nad rääkida vaid head ja huvitavat. Kunstiring venis alati pikale ja õpetaja Paju ei lasknud oma õpilastel kunagi tühja kõhuga koju minna. Ta keetis teed ja lasi poistel sööklast värsket saia tuua. Eks sellise õpetajaga tekibki tugevam side.

4.3. Kokkuvõte õpetajate vastustest

Mõned õpetajad olid Maie Paju kolleegideks kakskümmend aastata, mõned vaid kaheksa. Kolleegina iseloomustatakse Maie Paju kui säravat, silmapaistvat, seltsivat, sõnakat, heatahtlikku, rangete põhimõtetega ja õiglast. Vahel oli ta mõne probleemi pärast omamoodi ärritunud ja sedagi oli huvitav jälgida. Samas polnud ta kunagi sellises meeleolus, et temast oleks võinud „mööda vaadata”. Tema kui õpetaja oli alati väga täpne, tund algas alati õigel ajal ning liigset lobisemist ta ei sallinud.

Inimese ja sõbrana meenutati Maie Paju kui sügavat kunstnikuhinge ja tarka vestluspartnerit. Mõned tema väljendid tulevad kolleegidele tänaseni aeg-ajalt meelde. Ta ei takerdunud kunagi materiaalse väärtuste taha. Teda huvitas mõttevahetus, laulmine ning ta teadis palju ka muudest eluvaldkondadest, näiteks kirjandusest. Ta oli aktiivne inimene ja võttis alati osa erinevatest üritustest. Meelde on veel jäänud tema lembus vilistada. Maie Paju oli õpetaja selle tõelises tähenduses. Samuti kunstnikuna jõuline ja tugev isiksus. Maie oli salliv inimene. Kui keegi „hammaste vahele” jäi, küsis ta tavaliselt: „Kes siis ütleb, mis on normaalne?”

Kolleegidele on meelde jäänud huvitavaid seiku Maiega:

Kunagi õpetajate ekskursioonil oli Maie tahtnud valla bussile järelkäru taha haakida, et huvitavaid kive kaasa tassida. Kive ja taimi oma aeda korjas ta igalt poolt. Tema meelest oli igal kivil oma lugu.

Mäletati hästi üht toredat jaaniõhtut rahvarõivaste, laulu ja lõkkega.

Maiel oli omapärane harjumus, teda tunti tihti ära kusagil kaugemal lõbusat viisijuppi vilistamas.

Kodus telerit vaadates või head raamatut lugedes kuulsid kõik naabrid tema nakatavat naeru.

Küstiti õpetajatelt mida oli neil Maie Pajust õppida:

Kui kooli tuli uus noor õpetaja, siis oli Maie Paju nõuanne: „Hea olla jõuab hiljem ka!”

Kollegi lohutades ütles ta ikka: „Elu pole kunagi nii hull, et hullemaks minna ei saa” või „Kui kuidagi ei saa, siis kuidagi ikka saab”.

5. Maie Paju kunstnikutöö

5.1. Maalimistehnikatest

Maie otsis maalimiseks alati uusi maastikke ja objekte. Tema suur austus ja armastus kuulus merele. Palju aastaid sõitis ta ikka Pärnumaale Metsapoolle mere äärde, et kuulata mere hääli ja maalida ta meeleolusid. Maie teine suur armastus olid lilled. Ta tegi palju visandeid, et valmiks kasvõi ükski õiebukett või kaunis üksik õis paberil... Valge värvi maalimine oli Maiele üks huvipakkuvamaid ülesandeid, mille ta endale maalimistöö käigus püstitas.³

Maie maalis linde ja palju merd. Kõiki lilli ta aga maalida ei suutnud. Saabki maalida vaid lilli, millega ta on üks. Maie tegi sireleid, päevalilli, sinililli. Roose ta ei maalinud kunagi, sest arvan, et tal armastusega kunagi hästi ei vedanud.⁴

Maie Paju fondil on üle 240 foto tema maalidest.

Vaadates Maie Paju maale võib märgata, et ta armastas põhiliselt akvarelle, õrnu ja tundelisi toone. Enamuses maalis ta loodust: metsa, merd, lilli, huvitavaid taimi.

5.2. Seinamaalist kooli ühiselamus

2000. aastal joonistasid mõned Lähte Ühisgümnaasiumi õpilased: Alar Sapelkov, Lee Olbrei, Maiu Vares jt. maale vastselt remonditud ühiselamu seintele. Selle projekti eestvedajaks oli kooli kunstiõpetaja Maie Paju.⁵

³ Lõik Tanel Kõivu kirjast. Täispikk kiri on ära toodud peatükis 3.6

⁴ Intervjuu Virve Rammiga. Täispikk kiri on peatükis 3.1

⁵ Pilt seinamaalist on ära toodud lisas 11.4.2

5.2.1. Intervjuu Lee Olbreiga:

1) Kust seinamaalimise idee tuli ? Õpetaja pakkus välja või toimus see kuidagi teistmoodi?

Idee tuli õpetajalt. Nimelt käisin kunstiringis ja siis me tegime igasuguseid asju seal. Ühel päeval tuli õpetajal idee see ühika koridori sein lõbusamaks muuta. Ta mõtles, et võiks teha midagi huvitavat ja sellist, mis oleks natuke kummaline ja omapärane. Ta rääkis meile, et võime ise mingi olevuse välja mõelda ja mustandi teha, kuid ideedelennuks andis ta meile ühe raamatu, kus oli üks suur pilt täis igasuguseid kummalisi olevusi. Sealt sai igäiks mingid juhtnöörid. Ise võis neid olevusi muuta ja teha sellisteks nagu endale meelepärane oli. Minu põhiliseks ideeks oli see kollane koibadega tegelane. Ma ei teinud teda täpselt selliseks nagu raamatus oli, aga peaaegu. Ja selle kitarri tegin ka kuidagi hiljem, kui juba idee lendas. Ja redeli peale tegin sellise putuka täpselt raamatust maha. Enam selle pildi autor meeles pole.

2) Mis on pildi idee ajalooliselt ja kunstilooliselt?

Ei tea...

3) Mis vahendeid kasutasite? Värvid jms.

Mingeid õpetaja ostetud värve kasutasime.

4) Kuidas see tegemine üldse käis. Tulite kokku mingil hommikul ja hakkasite pihta? Mõni tore juhtumine ehk seoses selle päevaga?

Ühel päeval, kui tunnid olid lõppenud ning aeg oli minna kunstiringi. Sõime kaerahelbeküpsiseid siis ja jõime teed, mille õpetaja oli toonud. Need olevused mis on kõrgemal on joonistatud nii, et seisime laua peal. Töö käis üldiselt vaikuses, kuid vahel naersime üksteise imelike olevuste üle. Tihti peale keegi ütles, et oh kui imelik tegelane mul tuleb.

5) Mis muljed jäid?

See tegemine oli selline tore. Alguses kritseldasime olevused paberite peale ning see oli kuidagi tüütu ja tahtsime juba seintele teha. Osad tegelased on alguses harilikuga ette tehtud, osad jälle mitte.

5.2.2. Intervjuu Maiu Varesega:

1) Kust seinamaalimise idee tuli ? Õpetaja pakkus välja või toimus see kuidagi teistmoodi?

Õpetaja pakkus välja idee, et võiks sinna midagi teha ja siis ta näitas meile mingeid pilte, et mis stiilis võiks olla. Noh selline ebareaalsete tegelaste teema. Ja siis ta ütles, et mõelge midagi sarnast välja või siis hoopis midagi muud või kui mõtteid ei ole siis tehke siit maha...

2) Mis on pildi idee ajalooliselt ja kunstilooliselt?

Selle seinapildi? Ajalooliselt tal suuremat väärtust ei ole kui et selle kooli õpilased on läbi kunsti iseennast oma kooli seintele jäädvustanud ja loomulikult jäädvustas sellega Maie Paju end meie sisse, meie hinge sest selle pildi tegemine on üks mälestus, mis temaga seoses meelde tuleb...

3) Mis vahendeid kasutasite? Värvid jms.

Ma ei ole päris kindel aga ma arvan et need võisid olla midagi akrüülvärvi taolist. Mingid kindlad seinavärvid, sellised tuubidega. Paju ostis need.

4) Kuidas see tegemine üldse käis - tulite kokku mingil hommikul ja hakkasite pihta? Mõni tore juhtumine ehk seoses selle päevaga?

Mingi ükspäev kui oli kunstiring siis ta rääkis, et näete, peale remonti on nii tühi sein. Et teeks midagi. Meie kõik olime nõus. Siis oligi see piltide vaatamine ka kavandite tegemine. Ja

siis oli nädalavahetus, kui me hakkasime seintele tegema. Me vist jõime mingit teed ja sõime küpsiseid ka aga seda ma kindlalt ei mäleta. Nende piltide tegemisest mäletan seda, et kõigepealt tegi igaiüks ühe asja ja siis tekkis järjest uusi ideid ja osad said lihtsalt ilma kavandita. Näiteks need kollased silmad tulid nii, et seal olid mingisugused ümmargused asjad seina küljes. Arvan et mingi elektriasjade värk. Ja siis ma küsisin Paju käest, et kas ma võin sinna peale silmad joonistada. Ta hakkas naerma ja oli üllatunud ja ütles, et me võime sinna kõike teha, mida tahame, sest see on meie looming...

5) Mis muljed jäid?

Mälestus on hea.

5.3. Näitused

- Juulis 1977 olid Tartu Kunstimuuseumi lektoriumis välja pandud 22 Maie Paju akvarelli.
- 2.septembril 2004 oli Kõrveküla raamatukogus I kunstnik Maie Paju pühendusnäitus.
- 1-31. oktoobril 2004 oli Äksi Raamatukogus II pühendusnäitus Maie Paju loomingust. Peamiselt mere- ja maastikumaalid. Pühendusnäituse kujundaja oli Virve Valtmann-Valdson. Näitus sai teoks Maie Paju sõprade abiga. Näituse korraldas MTÜ Maie Paju Fond

6. Ajakirjanduses ilmunud artiklid

Tartu Kirjandusmuuseumist leiti mõned artiklid, mis on seotud Maie Pajuga. Siin on kaks artiklit, mille autoriks ta on ja üks artikkel Maie Paju loomingust.

6.1. „Püüan seda teha igas tunnis”

“Nõukogude Õpetaja”, 26. okt. 1963

Olgu lugemispala või õpetaja seletus kui tahes huvitav, siiski ei suuda see asendada muljet, mis saadakse asjast või olukorrast kohapeal mitme meelega kaudu. Seda on võimalik teha muidugi juhul, kui vaadeldavad objektid on kättesaadavad. Vastasel korral peab aine käsitus looma nii täieliku ja elava kujutluse kui vähegi võimalik, et osaliseltki asendada konkreetset kogemust.

Esitan mõningaid näiteid eesti keele tundidest.

Peame igal sammul arvestama, et algklasside õpilasi iseloomustab tundeelu impulsiivsus ja fantaasiarohkus. Ehkki see võttis tunnist 5-10 minutit aega, olen peaaegu alati ära kuulunud laste juhtumused väljaspool kooli. Väga tihti oli sel ka eluline tähtsus. Näiteks Margiti paljuütlevat nägu ja žestidega saadetud lauset "Õpetaja, meie saime uude majja korteri!" oli hiljem õppetöös paras näitena ära kasutada. Arutledes jõudsime küsimuseni, keda tuleks kiita kõige selle eest, mis meie elus on head. Pärast seda, kui teema juurde kuuluvad mõisted olid selgeks saanud, oli palade "Vana töömees" ja "Uus kool" lahtimõtestamine ja jutustamine juba väga hõlpus.

Niisugune kodu ja kooli sidumine on üks paljudest sillakestest. Ei pea ju alati puudutama laste lähedast ümbrust ja ainult neid näiteid tooma, mida lapsed tunnevad. Küll aga on vajalik, et iga laps näitaks initsiatiivi ja tahet arutamise aktiivselt osa võtta. See on muidugi raske ülesanne, aga kui me kord nii kaugel oleme, on meil hiljem ühiskondlikult kasulik töös ja tootmisõpetuses palju kergem. Võin oma tähelepanekute põhjal öelda, et minu klassis on kümmekond õpilast, kes iga ülesande puhul hüüavad: "Mina tean!", ja ka tõesti teavad. Teine osa aga jääb passiivseks ja töö pole kaugeltki samaväärne. Esimeste

jutustamisoskus ja stiil on tunduvalt ladusamad kui teistel. Vahe on arusaadav: kes teeb kõike omal tahtel ja huviga, teritab silma kogu ümbruse ja elu jaoks.

"Kodu, perekond, lapsed" - selle teema käsitlemisel korraldasime kohtumisi tööstuse, põllumajanduse ja teiste elualade töötajatega. Näiteks külastasime linna täitevkomitee esimeest tema töölaua taga. Lapsed kuulsid mõndagi huvitavat täitevkomitee tööst ja Jõgeva linna tulevikuperspektiividest.

Mööblitsehhis sai eesrindlaste jutu kaudu kõigile selgeks, et töö on meie maal au ja kuulsuse asi ning et inimest hinnatakse ainult töö järgi. Kui jõudsim lugemispala juurde "Kelleks saada", oli ühine otsus: kõik tööd on huvitavad, aga meie peame minema sinna, kus momendil on kõige rohkem abi tarvis. Paar tüdrukut teatasid: ma ei tohi minna mõttega, et mind aasta pärast seal enam ei ole, vaid pean teadma, et seal leidub töid, mis vajavad just minu taipu. See tund tõi mulle rahuldust. Poleks uskunud, et 4. klassi õpilaste elukäsitlus on nii selgepiiriline.

Kevad ja suurvesi. See teema läbib teatud aja kõiki õppetunde. Et algklassides õpetab kõiki aineid üks õpetaja, siis kipub tüütuks minema üht ja sama mõtet igas tunnis korrata. Peamine on ju selles, et õpilastel tekiks õige arusaam kevade ja suurvee vahekorra ja nende osast looduses. Seepärast sidusin selle teema kohe esimestes tundides looduse vaatlemisega. Suurvee ajal käisime Pedja jõe ääres jääminekut vaatamas. Kohin, mis meile kõrvu lõi, oli nii tugev ja elamuslik, et see otsekui pressis Tõniselt mõtte: kas äkki vesi üle kallaste ei tule ja kas orased selle all ei kannata ... Õige! Järgmisel päeval jutustasid sordiaretusjaama poisid, kuidas nad olid täiskasvanutele abiks suurvett orasepõldudel ära juhtimas. Nüüd oli kõigile selge, et suurvesi ei ole ainult imetusobjekt. Õppekäigul, nagu ikka, oli seegi kord mitu eesmärki: vaatlesime ilma ja taimi, õppisime tundma jões elavaid loomi jne.

Need on üksikud näited koduloolise materjali kasutamisest lugemistundides. Püüan seda teha igas tunnis, kus teema vähegi võimaldab. Ka grammatikatundides on võimalik teha sedasama. Kõik näited ja etteütluste tekstid püüan koostada elulähedaselt. Kirjandite teemad annan ikka sellised, kus on võimalik jutustada omaenese tööpäevast, ema abistamisest, kolhoosipõllust.

M. PAJU, Jõgeva keskkooli õpetaja

6.2. „Esimene ning hea”

(RAJOOONI ÕPETAJATE ISETEGEVUSRINGIDE PIDUPÄEVILT)

“Edasi”, 1. apr. 1964

Et Tartu rajooni õpetajad saaksid kunstist rohkem tiivustavat indu elamiseks-töötamiseks, kuulutas haridustöötajate ametiühing välja isetegevusülevaatusse. Märtsikuu algul käisid juba piirkondlikud kontserdid.

Meeldiv oli tunda hoogsamat elurütmi koolikollektiivides, kes tugevamini kokkuliidetuha ülevaatusseks ettevalmistusi tegid. See oli esmakordne ning paljud kahtlesid õnnestumises. Rajoonis loetakse õpetajaid 700 ringis, kuid isetegevusülevaatusse võttis neid osa 130 kaheksast koolist.

Need koolid, kus jätkus julget pealehakkamist ja kindlat kättevõtmist, said kümnete tööülesannete kõrval aega ka ühisteks harjutusteks. Palju energiat olid eneses leidnud Lähte ja Alatskivi keskkooli õpetajad. Nende rohkearvulised ettekanded paistsid silma viimistletuse ja mitmekesisuse poolest. Ka Puhja Keskkooli õpetajad esinesid arvukalt ning ulatusliku kavaga.

Ülevaatusse eel moodustati õpetajatest juurde palju uusi isetegevusringe. Lähte Keskkoolis loodi 12-liikmeline nais-rahvatantsurühm ja 4-paariline segarahvatantsurühm, sündisid Alatskivi Keskkooli nais- ja meesansambel, 12-liikmeline nais-rahvatantsurühm ja duett, Puhja Keskkooli segaansambel ja tantsurühm, Aru 8-kl. Kooli naisansambel.

Domineerisid muusikalised ettekanded, sõnaline osa jäi üksikule deklamatsioonide demonstratsiooniks. Oleksime soovinud näha paljuks võimalusi andvaid kõnekoore, särtsakaid lugusid õpetajate elust agitbrigaadidelt, kahekõnesid, lühinäidendeid ja muud sellesarnast. Nüüd oli aga juttu kõigest muust, kuid mitte õpetajatest endast. Meeldiva üllatuse valmistas vaid Laeva 8-kl. Kool. Sealsed õpetajad ei pidanud paljuks otsimise vaeva, et koostada pooletunniline montaaž "Killukesi siit ja sealt" ajalehe "Nõukogude Õpetaja" satiirinurkade ja muude materjalide põhjal. Igasugustel konkurssidel peetakse montaaživormi väga ülevaatlikuks, sest oskusliku ja sobiva seostamise korral annab see kõige terviklikuma elamuse ja kõige selgema ettekujutule isetegevuslaste võimetest. Paljud aga kardavad suurt eeltööd, sellepärast minnakse lõpusirgele kergemat teed mööda. Muidugi, ka Laeva kooli montaaž oli "õmmeldud" ainult õrnade traagelniitidega ja lavastuselt jättis mõndagi soovida, kuid žürii hindas julget tahet rääkida meie

pedagoogide elust. Sellepärast saatis žürii laevalaste montaaži Tartu rajooni õpetajate päevade ajal asetleidnud lõppkontserdile, kus kolleegid võisid eeskuju saada.

Paljud äsjaloodud kollektiivid ei tõusnud kunstilise küpsuseni just seetõttu, et esiettekanneteks olid valitud üle jõu käivad palad (Puhja segaansambli laul "Lõo lõõrita sa", Lähte sega-rahvatantsurühmalt "Tuljak", Aru 8-kl Kooli naisansambli hispaania rahvalaul "Armastad mind sa?", alatskivilastelt karakteritants "Tarantella" ning L. Palo madala hääle jaoks kohaldatud moldaavia rahvalaul "Ljona").

Mida meeldivat pakkus siis ülevaatus? Kellele jagati aukirjad?

I koha ja rändvimpli "Keskoolide õpetajale isetegevuse ülevaatus võitjale" viis kaasa Puhja Keskool, kuna 8-klassilistest sai rändvimpli ja aukirja Laeva. Aukirjadega tänati Lähte ja Alatskivi keskkooli õpetajaid. Eespool mainitud koolidele lubass ametiühingu rajoonikomitee tavalisest 25-30% kõrgemal ekskursioonitoetust.

Laeva 8-kl. Kooli solisti Maret Pihlaka kohta ütles muusikažürii esimees, Elva Laste Muusikakooli õppealajuhataja S. Lindmäe: "Mahlakas ja puhas hääl." Tunnustust avaldas S. Lindmäe ka Lähte Keskooli õpetajatele E. Kurvitsale ja A. Udrasele, kes tulid edukalt toime nõudliku "Ungari tantsu nr. 6" ettekandmisega klaveril. Reipalt helises Alatskivi Keskooli naisansambli U Veenre "Süda sõprustundes loitku". Meeldiva mulje jättis ka Lähte Keskooli juba staažikam ansambel. Kokkusobivad hääled on Alatskivi naisduetil (I. Vardja ja M. Arro) ning Puhja meesduetil (A. Kirsipuu ja R. Järlik). Hoogsalt laulsid Puhja meestrio ja Kaagvere Internaatkooli meesansambel. Õigesti interpreteerisid pala deklamaatorid R. Järlik Puhjast ja E. Soodla Aru 8-kl Koolist. Kiitusi väärivad ka Puhja tromboonisolist A. Malkus ja Alatskivi laulusolist I. Vardja. Viimistletult esines Lähte nais-rahvatantsurühm, rahule võis jääda Alatskivi tantsurühmaga, eriti karakteritantsijatega. Julget pealehakkamist oli Lähte meestantsijatel. Veel kord veendusime, et kui tahta, saab kõike. Saab isegi hariliku polka selgeks õppida enne "Tuljakut".

Loetletud kollektiivid ja üksikesinejad teenisid ära aukirju. Ei unustatud ka neid, tänu kellele õnnestusid piirkondlikud ülevaatused: A. Tavit, I. Vardja, M Pihlakas, L. Lupp, E. Kurvits, J. Salujärv, K. Gärtner. Žürii märkis ära Podelski laulu "Nõmmeteed" väga head seadet ja ilusat harmooniat Elva naisansambli esituses.

Kuigi õpetajate isetegevusülevaatus jättis kvantiteedilt soovida, võis kvaliteedi kohta öelda - hea! Arvestama peab muidugi ka esmakordsust. Tahaks loota, et esilekerkinud võimekad isetegevuskollektiivid jätkavad repertuaari täiendamist ja enesearendamist ning

lülituvad kohaliku kultuuriellu. Lõpuks veel soov, et tuleval aastal arvestataks tänavusi puudujäämisi.

M. PAJU, žürii esimees

6.3. „Akvarellidel Saadjärv ja selle ümbrus”

„Edasi”, 24. juuli 1977

Tartu kunstimuuseumi lektoriumis on välja pandud 22 Maie Paju akvarelli. Välja arvatud paar-kolm erandit, kuuluvad need kahte viimasesse aastasse. Maie Paju, elukutselt õpetaja, lõpetas Tartu kunstimuuseumi kaugõppekursuse 1974. aastal K. Kärneri ja S. Jõgeveriga õpilasena. Juba lõpunäitusel paistis ta silma vabalt ja värskelt maalitud akvarellidega. Kontaktis oma viimase õppejõu S. Jõgeveriga töötas M. Paju innukalt edasi. Ta on enam kui poolesajast kaugõppekursuse lõpetanust kolmas, kes on jõudnud iseseisva väljapanekuni (varem L. Lepiku ja L. Anveldi teoste näitus).

M. Paju meelismotiiviks on tema kodukoha Saadjarve ümbruse maastik. Küllaltki kitsas ainevald on tal hästi käes. Nn nagu ta ei otsi pretensioonikaid motiive, ei laena la ka võõraid väljendusvahendeid. Iseendaks jäämine, süvendatud töö looduses annab M. Paju akvarellidele vahetu värskuse. Teosest teosesse rändav Saadjärv ja vooreseljad ei tundu kunagi üksluised. Erineva ilma, eri aastaegade tabamine annab neile lihtsaile, hea akvarellimisoskusega toodud motiividele oma koloriidi, oma meeolukuse. Kargelt mõjuvad läbikumavate toonidega talvevaated ("Veebruar" 1976). Jäine kalkus on edasi antud diskreetses hall-hallis maastikus "Udu järve kohal". Üldse jääb M. Paju oma akvarellides kaunis asjalikuks, romantiseerimispüüid ei ole talle omane.

Suvemaastikes on õrnsulavaid panoraamvaateid - "Vedu" 1976, "Vaikus" 1976, selle kõrval lopsakaid, hea üldistusega maalitud lähimotiive - "Paadisadam Äksis" 1976, "August" 1976. Ja mis peasi, roheline rohelises pole kusagil tuim ega igav. Ja ülepakutud ei tundu värvirohke sügis. Lakoonilised, head pinna läbitunnetuselt on kuldpruunid "Vaade Tornimäelt" 1976 ja "Äksi kirik" 1975. Loogiliselt ning rahulikult mõjub näituse esileküündivaimaid akvarelle "Oktoober" 1976.

Heites pilgu veidi tagasi ning kõrvutades möödunud ja käesoleval aastal loodud akvarelle kaugõppekursuse lõpunäituse omadega, näeme juurde tulnud olevat julgust, isegi formaat on suurem. Toogem näiteks kaks lilleakvarelli, mis oma žanris on väljapanekul ainukesed.

"Valged lilled" 1973 on maalitud ettevaatlikult ja õrnalt - nii toonidelt kui ka pintsli puutelt. Seevastu möödunudsuvised "Kellukad" üsna jõuliselt kujutatud lillevarte ja mõnevõrra kohmakalt mõjuva vaasiga on tunduvalt kindlamad. Kuidas aga kulgeb M. Paju edasine arengutee, on raske ennustada. Kunstiharrastajana on ta maastikužanris küllaltki väljakujunenud. Jäeb loota jätku lihtsusele ja sügavale tunnetusele. See on kunstis juba iseenesestki suur väärtus.

M. Paju akvarelle, nagu ka muuseumi kogudest koostatud eesti tänapäeva natüürmordi ja lillemaali näitust saab vaadata juuli lõpuni. Vene NFSV graafika näitus on aga viimast päeva avatud täna.

TAIMO KUUSIK

6.4. „Äksi noormees uurib hieroglüüfe”

„Maaleht”, 19.september2002 ⁶

2000. a joonistas meediaklassi õpilane Alar Sapelkov Lähte kooli ühiselamu fuajeesse Egiptuse-teemalise seinamaali, millel on kujutatud jumalaid. Ka koju on ta tapeedile suure pildi maalinud. Kevadeks valmisid Alaril maalid “Ramses, võit Teeba all. Ja Jumalanna Mut on rahul ja murda, mida ta tegi kunstiringi tundides. Tunde juhendas õpetaja Maie Paju. “On haruldane, et keegi nii süvenenult sellist asja uurib. Alar on väga järjekindel,” arvab Lähte kooli kunstiõpetuse õpetaja Maie Paju.

INES SAPELKOV

⁶ Pilt Alar Sapelkovist koos oma seinamaaliga Lähte Ühisgümnaasiumi ühiselamu seinal.

7. Õpetaja kui isiksus

Õpetajast kui massielukutse esindajast sõltub suuresti kogu ühiskonna käekäik. Et oma vastutusrikast ülesannet edukalt täita, peab õpetaja olema mitte ainult hea ainetundja, vaid ka didaktik, psühholoog- hingehoidja, kunstnik, politseinik ja kes kõik veel. Kõige üldisemas plaanis aga looja. On ju koolitöös kogu aeg vaja midagi välja mõelda ja ümber mõelda ning kohaneda kiiresti muutuva olukorraga. Seetõttu peaks õpetamisega kaasnema tõsine õppimine- avastada iseenda vanad ning uued tõesed, katsetada ja täiustada neid.

Omavahel lahutamatu õppe- ja kasvatustööd on võrreldud kunstiga, mida see kutsemeisterlike õpetajate esituses kahtlemata on. Paraku pole meie pedagoogilises kirjanduses seni ühtki katset, mis õpetamiskunsti üksikasjalikumalt avaks ja vastavaid töövõtteid üldistaks.⁷

Püüan tutvustada veidi õpetajate ja õpilaste isiksuste psüühilisi omadusi, rõhutades nende tundmise tähtsust õppetöös, sest individuaalne lähenemine on võimlaik ainult siis, kui õpilasi põhjalikult uuritakse. Iga õpetaja kohus on huvituda õpilaste individuaalsetest iseärasustest.

Et õpetajal tuleb oma töös täita mitmesuguseid rolle, mis kõik tuginevad õpetaja suhetele erinevate inimestega ning realiseeruvad suhtlemise kaudu, siis esitatakse õpetaja suhtlemisoskusele mitmekülgseid nõudmisi. Olemaks hea õpetaja ei piisa üksnes aine eeskujulikust tundmisest, vaid on vaja osata erinevate inimestega ladusalt suhelda. Juttu tulebki õpetaja suhtlemisoskustest.⁸

Kõige mõjusam on inimese kontaktsus, s. o. kontaktide sõlmimise kergus ning endassesulgumise ja isoleeritustunde puudumine. Vaoshoitud ja tasakaalukuse all suhetes mõeldakse inimese eneseavamise võimet, oskust oma tundeid valitseda ning suutlikkust äärmustesse kaldumata hoida partnerlikke rahulikke suhteid. Heatahtlikkus on aval, tunnustav ja positiivne suhtumislaid teistesse inimestesse. Lugupidav suhtumine tähendab teiste inimeste austamist, respektierivat hoiakut ning suhtlemispartneri väärkuse hindamist. Usalduslikkus ja avameelsus saavad avalduda vaid siis, kui ollakse veendunud kaaslaste heatahtlikkuses ja siiruses. Kõik nimetatud iseloomujooned on olulised õpetaja suhtlemisel nii

⁷ „Õpetamiskunsti viidad” 2003, Toom Õunapuu (lk 5)

⁸ „Õpetaja ja õpilase isiksusest” 1989, A. Lunge (lk 3)

õpilaste, kaasõpetajate kui ka lapsevanematega, sest nad mõjutavad kogu tema lävimist. /.../On välja töötatud hulk meetodikaid, mille abil püütakse hinnata ühe või teise vilumuse olemasolu. Näiteks kasutatakse emotsioonide tajumise võimest hindamiseks testi, mis koosneb kaheteistkümne erineva inimese näo fotost. Palutakse öelda mis tunnet mingi kujutatud nägudest väljendab. Eduka vastamise mõõdupuuks on õigete vastuste hulk.⁹

Kui õpetaja piinleb, pole kool tema õige koht- seda teab igäüks. Näitlejaandega õpetaja võib vastikust oma töö vastu mõnda aega varjata, kuid varem või hiljem reedab ta oma hoiaku ja tal tuleb peagi töökohta vahetada. Uues koolis kordub kõik ...Psühholoogid väidavad, et igäüht tõmbab alateadlikult avatud ja sõbraliku inimeste poole. See kehtib täiel määral ka koolielu kohta. Vahest tähtsamgi kui oma aine ja selle õpetamise meetoodika tundmine on õpetaja osavõtlikkus ja pühendumus oma tööle.¹⁰

Juba esimese aastatuhande algul kirjutas väljapaistev Rooma filosoof, kirjanik ja riigimees Seneca: „Kõigepealt õpi häid elukombeid ning alles hiljem omanda tarkust, sest ilma esimeseta on raske õppida viimast.” Meie aga nagu poleks kuulnudki, et seeme saab idaneda selleks ettevalmistatud pinnases./.../ Tuntud eesti haridusfilosoof ja sotsioloog Ülo Vooglaid on väitnud, et sageli otsustame valesti,. Sest ei suuda modelleerida keskkonda, milleks me elame.¹¹

Nüüdisajal on oluliselt muutunud nii kasvavat inimest ümbritsev esemeline kui ka sotsiaalne keskkond. Elatustase on tõusnud, last ümbritsev asine maailm on rikas./.../ Nagu lapse arengus, nii ka heade omavaheliste suhete eksisteerimise oluliseks faktoriks on territoorium, mida kontrollib inimene ise, miljöö, kus ta võiks lõdvestuda, kus ta võiks käituda oma äranägemise järgi ja mis sobiks liiga sagedastest kontaktidest tekkinud pinge maandamiseks. Vastasel juhul, s. t. isolatsioonivõimaluse täielikul puudumisel, piirab inimene end harilikult psühholoogiliselt, ei soovi millestki osa võtta jne.¹²

Õpetaja Maie Paju nägi alati vaeva klassiruumi hubaseks muutmisega. Kunstiklassi sisenedes tuli alati isu joonistada ja rahulik oli seal samuti. End psühholoogiliselt piirata polnud tarvis.

⁹ „Õpetaja ja õpilase isiksusest” 1989, A. Lunge (lk 24-25)

¹⁰ „Õpetamiskunsti viidad” 2003, Toom Õunapuu (lk 9)

¹¹ „Õpetamiskunsti viidad” 2003, Toom Õunapuu (lk 23)

¹² „Õpetaja ja õpilase isiksusest” 1989, A. Lunge (lk 67-69)

On uuritud õpetaja mõju õpilase hoiakutele ja saavutustele ning avastatud nendevaheline positiivne seos. N. Flanders klassifitseerib õpetaja mõju otseseks ja kaudseks. Mõjutusviisi valik oleneb omakorda õpetaja juhtimisstiilist. Nii näiteks kasutab autokraat enamasti otsest verbaalset mõjutamist. Siia kuuluvad kõik sõnalised avaldused, mis piiravad laste tegevusvabadust. Õpetaja korraldusel keskendutakse õpilaste tähelepanu mõnele üksikprobleemile (tervik jääb lastele mõistmata), õpetaja autoriteedile või nii tema poolt määratud probleemile kui ka tema võimule üheaegselt. Otseseks mõjuks on loengupidamine, isikliku autoriteedi õigustamine jne. H. Lindgreni andmetel annab domineeriv õpetaja lastele kaks korda rohkem korraldusi ja teeb kaheksa korda enam märkusi kui integreeriv õpetaja, kes tegeleb distsipliiniga kolm korda vähem. Kaudne mõju koosneb õpetaja nõudmistest ja väidetest, mis võimaldavad õpilaste tegevusvabadust, julgustavad nende initsiatiivi ja osavõttu suulisest kommunikatsioonist. Siia kuulub küsimuste esitamine, õpilaste arvamuste, mõtete ja tundmuste aktsepteerimine, selgitamine, õpilaste reageeringute heakskiitmine või julgustamine. Kaudne mõju on iseloomulik õpetajale- demokraadile, kes kasutab rohkem tegevusi, kus õpilased saavad väljendada oma mõtteid ja näidata algatust.¹³

Iga lapse, lapsevanema ja ka iga õpetaja enese hinge salasoppides elab tegelikult igatsus õpetaja kui õpetaja järele, õpetaja kui tõelise vaimse elu esindaja järele. Paljud õpetajad, kelles see igatsus on väga tugev, ei ole suutnud koolides vastu pidada, sest praegustes ühiskondlikes oludes pole just palju võimalusi selliseid igatsusi realiseerida. Aga on ka asutatud mitmesuguseid uut sorti koole; on riskitud oma lastega pannes neid mingitesse nn alternatiivkoolidesse, ilma et ise asjast midagi sügavamalt teaks; on valutatud südant ja murtud pead. Selle igatsuse ajal. Kes peaks siis olema õpetaja tänapäeva tõelises vaimses elus, tõelises kultuuris?

Umbes IV- III-ks eelkristlikuks sajandiks hääbus üks iidne haridusevool, kus õpetajaks oli eriliselt pühitsetud inimene. Tema teadmised maailmasaladustest olid sellised, millega tänapäeva pedagoogi teadmised mingit võrdlust ei kannata. Õpetajaks oli preester - inimene, kelle maailmamõistmise sügavust ning ülevust tänapäeva materialistlikul inimesel on väga raske ette kujutada. Preesterõpetaja valis ise enesele õpilased ja selleks sobisid oma vaimsetelt eeldustelt vaid vähesed. Õpilane tundis sellise õpetaja ees sügavat austust ja otsekui jumalikku imetlust. Läbi raskete sisemiste harjutuste võis õpilane jõuda nende kõrguste ja sügavusteni. Ühteist sellest vanast voolust on veel tänapäevalgi säilinud.

¹³ „Noorele õpetajale” 1985, Milli- Irene Pedajas (lk 113)

Nimetatud sajandeil enne Kristuse sündi kerkis esile uus vool, mida väga ehedal kujul kohtab Vanas Kreekas. Seal seisnes kogu haritud moraalseks inimeseks saamise tuum selles, et koolis (gümnaasionis) õpiti põhiliselt kaunilt liikuma ja kõnelema, lisaks veel mõnda kunsti. Õpetaja oli eelkõige kunstnik. Rooma kultuuris kandus rõhk rohkem kõnelemisele, kuid isegi rooma kultuuri hääbumisel uue aja algul nimetati õppeaineid veel kunstideks. Kunstidena neid ka tajuti. Seitsme vaba kunsti tipu moodustasid grammatika, retoorika ja dialektika - kõnekunsti alused. Õpilase õppimisvõimalus sai üha enam sõltuma tema seisusest (tema õiguslikust seisundist ühiskonnas).

Kultuuritsentrumi kandumisega Lääne-Euroopasse viimasel aastatuhandel sai õpilase koolitulemise aluseks aina enam majanduslik printsiip ja samas kerkis esile täiesti uus õpetaja tüüp - õpetlane või teadlane. Inimene, kes raamatute, aga ka isiklike vaatluste, katsete, ja uurimuste kaudu omandab teadmisi ja neid õpilastele vahendab, äratades neiski oma eeskujuga teadmistejanu.

Selline õpetajaideaal elab abstraktsel kujul praeguseski hariduselus. Reaalsel kujul võib sellist tüüpi aga kohata üsna harva, enamasti kõrgkoolides, aga tuleb ette ka mujal. Hariduse allutamise õigussüsteemile on muudetud õpetaja õpetlase karikatuuriks - tema vajalikud teadmised antakse talle tema karjääri algul kõrgkoolis ja neid täpsustatakse tema jaoks töökäigus õppekavade, õpikute, õpetajaraamatute, kontrollimissüsteemi (tasemetööd, eksamid jm) ja kohustusliku täiendkoolituse abil. Ühesõnaga väljastpoolt maksimaalselt vajalikuga varustatav "õpetaja-teadlane", keda isiklik tunnetushuvi ja -initsiatiiv suunab minimaalselt. Kohatu tundub kaasajal küsimuski, kas ja kuidas peaks selline eeskuju sütitama tunnetushuvi ja -initsiatiivi õpilastes? /.../

Juba vähemalt sada aastat ei piisa sellest, kui pedagoog esindab üht nimetatud õpetajatüüpidest - nüüdse ajastu õpetaja tohiks end õpetajaks nimetada vaid siis, kui temas on sünteesitud kolm eelnevate ajastute ideaali - preester, kunstnik ja teadlane. Vaid see, kes suudab noores inimeses äratada sügava aukartuse inimese, looduse ja maailmakõiksuse suhtes, samas panna liikuma sisemised loovad ning tunnetuslikud jõud läbi kunstilise elemendi ning ühtlasi äratada teadmiste- ja tunnetusjanu, tohiks end tänapäeval õpetajaks nimetada.

Nüüd öeldakse, et need on liialt kõrged nõudmised ja võiksid kehtida vaid ideaalina. Tõesti, kuid käesoleva ajastu vaimse elu sügavaim nõue on selle ideaali saavutamine. See on nõue, mis elab tegelikult igas kaasaegses lapsevanemas, õpetajas, haridusametnikus ja, mis kõige

valusam, igas lapses. Ent selle teostumiseks on vajalikud teatud kindlad tingimused.¹⁴

Õpetaja jääb meelde:

Kolmkümmend aastat pärast keskkooli lõpetamist sain üllatusega teada, et üht mu lemmikõpetajatest oli kooliajal Kõriks kutsutud. Pidasin temast väga lugu ega olnud õpilasena aimanudki, et üsna palju oli neid, kellele ta ei meeldinud ja kes talle niisuguse hüüdnime olid pannud. Vihkamine rangelt sundusliku kontuurkaartide täitmise ja geograafiatekstide vihikusse kirjutamise vastu kandus üle õpetajale. Mulle joonistamine meeldis, nood kaardid küll mitte eriti, aga kirjutamise vastu polnud mul midagi. Oma geograafiavihikuid vaatan senini erilise tundega: õpetaja suutis talle ilmselt väga meeldinud aine mulle omaseks teha. Ka jäi mulle meelde, et ta ei hakanud vale vastuse andnud õpilase kallal kunagi aasima, vaid lihtsalt selgitas asjad kogu klassile ära. Empaatiavõimet tal kahtlemata oli, aga ta ei nunnutanud meid kunagi. Nojah, kontuurkaartide tegematajätjatega oli tal hoopis eriline suhe, mis tipnes sageli õpetajate toas moraalitseval arutelul. Asjaosalistele polnud see ilmselt kuigi meeldiv.

Õpetajatega on mul vedanud. Üsna vähe tuleb kooliajast meelde neid, kellega lausa pahuksis oleksin olnud. Jah, tundsin koos kogu klassiga pahatahtlikku rõõmu, kui alati näägutavale keemiaõpetajale laelamp peaaegu pähe oleks kukkunud. Jah, läksin koos teiste õpilastega ära stereomeetria tunnist, kui ühele klassivennale õpetaja liigne moraalilugemine osaks sai. Ebaõiglust ja teenimatult saadud halbu hindeid tuli ette meiegi klassis. Aga kokkuvõttes olen oma kooliaja õpetajatest enamasti lugu pidada saanud.

Paljusid neist, kes mind esimese kaheksa kooliaasta jooksul õpetasid, pole enam, mõned on raskesti haiged olnud ja nendega pole enam võimalik endistviisi suhelda – aga nad on mul tänuga meeles.

Tänavu augustis jättis meie kunagine klass jäädavalt hüvasti oma suure lemmiku ja eeskujuga – klassijuhataja Viktor Kolbrega, meie jaoks alati sõbraliku Vikiga.

Keskkoolis oli õpetajaid rohkem, nende erinevused märgatavamad. Aga me ise olime ka juba suured ja suutsime õpetajate väiksed vead neile andestada.

Mare Leino haridusetsnograafilisi ülestähendusi lugedes tuli mulle meelde paljudes riikides ja paljude ühiskonnateadlaste hulgas populaarne olnud (olev) tööaja kaardistamine. Minuti pealt kirjutatakse üles kõik, millega töötajate tööajal tegeleb. Vastavalt sellele muudetakse, kohendatakse ja sätitakse töökohal midagi paremaks, et olla veel optimaalsem, ökonoomsem

¹⁴ Sulev Ojap Waldorfkoolide Liidust, <http://www.koolielu.ee/pages.php/020404,3454>

ja tulemuslikum. Õpetaja tööpäeva põhjalik sõna-sõnaline jälgimine toob aga esile just selle, mis tulevikus õpilastele küllap kõige rohkem meelde jääb ja neid mõjutama hakkab. Selgub, kas õpetaja peab oma õpilastest lugu ja kas nende lugupidamine (miks mitte ka armastus) on vastastikune. Võib-olla pole niisugune uurimus mõne tähenärijaliku inimese meelest kuigivõrd teaduslik, kui läheneda sellele teaduse n-õ ranges tähenduses? Aga ma usun, et eriti noorematele õpetajatele on niisuguste uurimustega tutvumine, miks ka mitte oma lugupeetud vanemate kolleegide tundide jälgimine tohutu tähtsusega, kui ise pidevalt kaasa mõtelda, miks õpetaja just nii toimis, ütles, käitus. Midagi head jääb sellest kindlasti külge ja just see hea tagab, et õpilased mõtlevad tulevikus oma kunagisele õpetajale tänutundega. Sest mis see hea elu muud on kui võimalikult positiivsed inimsuhted.¹⁵

¹⁵ *Õpetajate Leht 30.08.02, Linda Järve*

8. Maie Paju Fond

Sügisel 2004 asutas MP Tempera MTÜ Maie Paju mälestuseks temanimelise stipendiumi fondi toetamaks Lähte Ühisgümnaasiumi õpilaste eneseteostust ja kunstiga tegelemist. Ühingu eesmärkideks on: Maie Paju nimelise stipendiumi väljaandmine; kunsti-, kultuuri- ja haridusprojektide arendamine ja elluviimine; rahvuskultuuri toetamine; koolituste, seminaride, õppereiside korraldamine; osalemine rahvusvahelistes koostööprojektides.

Maie Paju nimeline stipendium on asutatud MP Tempera MTÜ liikmete poolt eesmärgiga pidada meeles ning jätkata kunstniku ja Lähte Ühisgümnaasiumi endise kunstiõpetaja Maie Paju elutööd.

Stipendiumi ülesanne on toetada Lähte Ühisgümnaasiumi õpilaste kunstilist ja kultuurilist eneseharimist, silmaringi laiendamist, aktiivset eluhoiakut ja ergutada erinevate kunstiliikidega tegelemist. Stipendiumikonkursi fond moodustub annetustest, mida kogub MP Tempera MTÜ. Annetada võivad nii füüsilised kui juriidilised isikud. Stipendiumi suuruse teatab MP Tempera MTÜ stipendiumikonkursi välja kuulutamisel. Stipendiumikonkurss toimub üks kord aastas ja selle korraldab MP Tempera MTÜ, kes moodustab stipendiumikomisjoni. Konkurss kuulutatakse välja hiljemalt 5. jaanuariks ajalehes Postimees, Lähte Ühisgümnaasiumis ning MP Tempera MTÜ koduleheküljel www.maiepaju.ee.

9. Kokkuvõte

Inimesed, kes Maie Paju tundsid peavad temast eelkõige lugu kui humoorikast, huvitavast ja laia silmaringiga isiksusest. Nagu ta ise ütles: „*Olen ikka tööl ja püüan maailma parandada, ei mina lootust kaota! Töötan, maalin, intrigeerin, kombineerin, õmblen ja tõmblen, vahel virk ja muidu laisk. Muidu pole elul viga, aga nalja saab vähe*”.

Maie Paju oli paljudele eeskujuks kunsti-, looduse- ja muusikaarmastuse, jõulisuse, otsekohesuse ja oma lõputu elujanu poolest. Läbi oma suurepärase loomingu jättis ta kõigile oma sõpradele võimaluse teda ikka ja jälle meenutada:

*See on võrreldamatu tunne, kui võid siseneda endasse, võtta sealt midagi sinule väga olulist ja panna see lõuendile. See on vikerkaarel seismise aeg ning saab tasutud, kui keegi su maalitud pilti vaadates sama tunneb.*¹⁶

Õpilased, kes on õppinud Maie Paju käe all rohkem kui kolm aastat, teavad temast rääkida kui väga targast, hoolivast, abivalmist, sõbralikust ja õiglasest õpetajast. Ehk oli ta mõne vingerpussi täis poisi jaoks veidi range ja karm, kuid seda vaid tunni distsipliini pärast. Kunstiõpetuse tunnis oli kord alati majas, mis lõi hea eelduse õppimiseks. Keegi ei pidanud Maie Paju halvaks või ebameeldivaks õpetajaks, kuigi ta oli range ja nõudlik. Tema tunnid olid huvitavad, mitmekülgsed ja õpetlikud. Ta ei hinnanud töid ainuisikuliselt, vaid lasi kogu klassil oma arvamust avaldada.

Ka klassijuhatajana täitis Maie Paju oma kohustusi hästi, kuigi rohkem tähelepanu pööras ta siiski õpilaste kunstimeele arendamisele.

Maie Paju oli õpetaja, kellega ka vabal ajal millestki rääkida oli. Tal oli väga hea huumorimeel ja tabavad, meelde jäävad väljendid.

Maie oli kunstnikuhingega inimene ja püüdis kunstipisikut süstida ka oma õpilastesse. Ta püüdis oma õpilasi vedada kunstinäitustele ja joonistusvõistlustele. Tänu temale julges nii mõnigi panna midagi paberile ja seda teistelegi näidata. Kord võitis ka uurimistöö autor Eesti Rahva Muuseumi laste joonistusvõistluse ja sai kingituseks suure tordi. Kuna Maie Paju autasustamisel ei käinud, siis viisime tordi talle koju. Õpetaja oli pisarateni liigutatud ja järgmisel päeval sõi kogu klass kunstiõpetuse tunnis võidutorti. Ilma õpetajata ei oleks sellest võistlusest osa võetud.

¹⁶ Maie Aruste- Palmi kirjast. Täispikkuses on kiri välja toodud peatükis 3.3

Õpetajad ja kolleegid pidasid Maie Pajust lugu kui heast sõbrast ja nii mitmedki igatsevad jutuajamisi erinevatelt elualadelt.

Kool kaotas Maie Paju surmaga austatud, tugeva iseloomuga ja väga pühendunud kunstiõpetaja; õpilased kaotasid eeskuju ja inimese, kellelt midagi head õppida; õpetajad - hea kolleegi ning jutupartneri; sõbrad - toreda ja lõbusa kaaslase, kellega tihtipeale lauluviiski lahti löödi.

Maie Paju on jäänud meenutama imekaunid akvarellid, tabavad humoorikad väljendid, lõbusad viisijupid ja kunstiarbastus õpilaste hinges, mida ta soovinuks ehk edasi anda järgmiste *Rabindranath Tagore* sõnadega:

Nopi see tilluke õieke ja võta ta, ära viivita!

Kardan, et ta võib närbuda ja põrmu pudeneda.

*Vahest pole Su pärjas talle kohta,
aga austa teda oma käe valusa puutega ja nopi ta.*

*Kardan, et enne, kui arugi saan, võib päev lõppeda
ja pakkumise aeg mööduda.*

*Võib-olla pole õiekese värv küll sügav
ja lõhngi on nõrk, aga teda oma teenistuses kasuta
ja nopi ta, kuni on aega.*

10. Kasutatud kirjandus

Kuusik, T artikkel Akvarellidel Saadjärv ja selle ümbrus, Edasi”, 24. juuli 1977

Paju, M artikkel Püüan seda teha igas tunnis, “Nõukogude Õpetaja”, 26. oktoober 1963

Paju, M artikkel Esimene ning hea, “Edasi”, 1. aprill 1964

Sapelkov, I artikkel Äksi noormees uurib hieroglüüfe, „Maaleht”, 19.september2002

Tagore, R luuletus Gitandzali, www.hot.ee/nea/luule.htm 12.11.05

www.maiepaju.ee 28.05.05

Maie Paju isiklikud dokumendid

Suulised allikad:

Helve Kaldoja

Tanel Kõiv

Tiiu Levald

Maie Aruste-Palm

Virve Ramm

Viivi Rohtla

Maie Sepp

Lähte Ühisgümnaasiumi õpetajad ja õpilased

11. Lisad

11.1. Küsimustik Maie Paju endise klassi õpilastele:

Tere, austatud **12 klassi õpilane**. Mina olen 11 h õpilane Mari Juhani ja palun Sul täita järgnev küsimustik. Ma teen uurimistööd Maie Pajust, kes on olnud kindlasti Sinu kunstiõpetaja ja klassijuhataja. Vastate võite täiesti ausalt, kuna küsitlus on anonüümne. Tõmba ring ümber õigele vastusele. Omaduste korral püüa valida kõige sobivam. Ette tänades, Mari.

1)Mitu aastat oli Maie Paju Sinu klassijuhataja?

Maie Pajust sai minu klassijuhataja, kui asusin õppimaklassi.

Klassijuhataja vahetus, kui käisinklassis.

2)Käisite te klassiga koos ka ekskursionidel?

a) Jah, mõnel üksikul

b) Väga tihti

c) Teatris/kontserdil tihedamini

d)Kusagil mujal?.....

2.1) On meeles mõni väga tore reis/üritus?

a)Ei, midagi meelde jäävat polnud

b)Jah

Nimeta:

3)Kas Maie Paju klassijuhatajana täitis kõiki oma kohustusi rahuldavalt ?

a)Jah

b)Ei

3.1) Kui ei, siis mis jäi tal tegemata või milles polnud ta kuigi hea?

.....

4) Missugune oli Maie Paju klassijuhatajana?

Sõbralik

Hooliv

Arusaaja

Abivalmis

Ükskõikne

Range

Ebahuvitav

Humoorikas

Õiglane

Isiklikumad küsimused: (Soovi korral võid jätta vastamata!)

5) Kas Sa teadsid Maie Paju haigusest? Rääkis ta sellest kunagi ?

a) Jah

b) Ei

.....

6) Käisid Sa Maie Paju matustel?

a) Jah

b) Ei

6.1) Kui ei, siis mis põhjusel?

a) Ei jõudnud lihtsalt

b) Ei olnud temaga nii lähedane

c) Ei pidanud mõnel teisel põhjusel vajalikuks

d) Ei julgenud mina

e)Ma ei sallinud teda

f)Mõni muu põhjus

6.2)Kui jah, siis mis põhjusel?

a)Ma sain temaga väga hästi läbi ja leinan teda siiaaani, läksin enda soovist ajendatult.

b)Ema käskis minna

c)Keegi teine soovitas

d)Mõni muu põhjus

Aitäh Sulle!

11.2. Küsimustik kaasõpilastele:

Tere, austatud **kaasõpilane**! Mina olen 11 H õpilane Mari Juhani ja palun Sul täita järgnev küsimustik. Ma teen uurimistööd Maie Pajust, kes on olnud kindlasti Sinugi kunstiõpetaja. Vastate võite täiesti ausalt, kuna küsitlus on anonüümne. Ette tänades, Mari.

1) Mitu aastat õppisid Sa Maie Paju käe all?

- 1 aasta
- 2 aastat
- 3 aastat
- 4 aastat
- 5 aastat
- 6 aastat
- Rohkem

2) Millisena on jäänud meelde Maie Paju kui õpetaja (Vali kolm sobivaimat!):

- Range
- Leebe
- Sõbralik
- Abivalmis
- Tark
- Kuri
- Õiglane
- Midagi muud

3) Kas sa oled tema soovitusel võtnud osa mõnest võistlusest/konkursist?

- Jah
- Ei

3.1) Kui jah, siis ehk tuleb sul meelde selle võistluse/konkursi nimi? Ja kui sa võitsid seal mõne koha, võiksid ka selle ära märkida.

.....
.....
.....
4) Mis hinded olid sul enamasti kunstiõpetuses ajal, mil Maie Paju õpetajaks oli?

- 5
- 4
- 3
- 2

Mulle ei pandud hinnet välja

Midagi muud

5) Kas Maie Paju kuulus Sinu lemmikõpetajate hulka?

Jah

Ei

5.1) Miks?

.....
.....

6) Kas õpetaja Maie Paju tekitas Sinus mingil määral suuremat huvi kunsti vastu?

Jah

Ei

6.1) Kui jah, siis kas liitusid sa mõne huviringiga/läksid kunstikooli vms?

.....
.....

7) Millisena on jäänud Sulle meelde Maie Paju inimesena?

.....
.....

8) On olnud Sul ka lähemaid, tunniväliseid kokkupuuteid Maie Pajuga?

Jah

Ei

Kui jah, siis millised? (Võtsite te ette mõne töö? Käisite võistlusel vms)

.....
.....

9) Ehk mäletad Sa mõnda meeldivat/ebameeldivat seika seoses õpetaja Maie Pajuga?

.....
.....
.....
.....
.....

Aitäh Sulle!

11.3. Küsimustik õpetajatele:

Tere, austatud **õpetaja**. Mina olen 11 h õpilane Mari Juhani. Ma teen uurimistööd Maie Pajust, kes on olnud kindlasti ka Teie kolleeg. Palun Teil täita see küsimustik.

Ette tänades, Mari.

1)Kui kaua olite Te Maie Paju kolleeg?

.....

2)Missugune oli Maie Paju kolleegina? Ehk oskate ka mõne näite tuua.

.....
.....
.....
.....

3)Missugune oli ta inimesena, sõbrana?

.....
.....
.....
.....
.....

4)Kas suhtlesite ka väljaspool tööd? Kus?

.....
.....
.....

5)Kui Maie Paju kirjeldada ühe sõnaga, siis missugune see oleks?

.....

6)Palun meenutage mõni meeldiv seik seoses Maie Pajuga.

.....
.....

.....
.....
.....

7) Missugune oli Lähte Ühisgümnaasiumi kõige suurem kaotus seoses Maie Paju surmaga?

.....
.....
.....

8) Kas oli Teil Maie Pajust ka midagi õppida?

.....
.....

Soovi korral nimi:

Aitäh Teile !

11.4. Pildimaterjal

11.4.1. Pildid Virve Rammilt.

11.4.2. Pilt seinamaalist Lähte Ühisgümnaasiumi ühiselamu seinalt.

11.4.3. Pilt Alar Sapelkovist koos oma seinamaaliga Lähte Ühisgümnaasiumi ühiselamu seinalt.

